

ТИЖДЕНЬ ПЕРШИЙ

*****

Державна (офіційна) мова України – українська

Державна (офіційна) мова – мова, яку повинні знати всі громадяни держави, щоб мати змогу порозумітися одне з одним і брати повноцінну участь у суспільному житті.

В Україні **державною мовою є українська мова**. Це визначено в статті 10 Конституції – головного Закону нашої країни.

Стаття 10

Державною мовою в Україні є українська мова.

Держава забезпечує всебічний розвиток і функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя на всій території України.

В Україні гарантується вільний розвиток, використання і захист російської, інших мов національних меншин України.

Держава сприяє вивченню мов міжнародного спілкування.

Застосування мов в Україні гарантується Конституцією України та визначається законом.

Конституція України

Українська мова об'єднує не лише громадян України, а й усіх, хто її знає й хто нею спілкується у світі. Так, її використовують на прикордонних територіях сусідніх з нашою державою країн, де здавна мешкають українці, а також у країнах, куди свого часу виїхала значна кількість українців (українська діаспора), наприклад у Канаді, Австралії тощо. Тож сьогодні українська мова належить до **30 найпоширеніших мов** у світі (а загалом налічують близько 6000 мов).

Крім державної – української – мови, на окремих територіях України громадяни використовують також:

- **мови національних меншин** (наприклад, білоруську, болгарську, гагаузьку, молдовську, польську, ромську, російську, румунську, угорську та ін.);
- **мови корінних народів** (кримськотатарську, караїмську та кримчацьку).

*****

Ситуація спілкування та її складники

Ситуація спілкування – це сукупність конкретних обставин і умов, необхідних для здійснення мовленнєвих дій.

Адресант – це мовець, що ініціює розмову й визначає її тематику, мету, тон, тривалість у часі тощо; автор / ініціатор мовлення.

Адресат – це слухач / аудиторія слухачів, на яких спрямоване мовлення адресанта; той / та / ті, до кого звертається хто-небудь.

Під час діалогу адресат та адресант по чергово міняються ролями: особа, яка була адресантом, стає адресатом і навпаки.

*****

Автор художнього твору та оповідач у художньому творі

Автор – реальна особа, яка створила художній твір. Коли автор невідомий, тоді говорять, що твір написав **анонімний автор**. Автором фольклорних творів є народ.

Автора, який пише оповідні художні твори, називають **письменником**. Автора, який пише вірші (поезії), називають **поетом**. А того, хто пише п'єси, що їх потім ставлять на сцені театрів, називають **драматургом**. Щоправда, інколи слово «письменник» використовують на позначення автора і оповідних текстів, і поезій, і п'єс.

Оповідач – особа в оповідному художньому творі, від імені якої автор розповідає про людей і події. Автор може не називати оповідача, але завжди наділяє його рисами характеру, що виявляються в манері говорити, у ставленні до людей і подій, про які йдеться у творі.

Увага! Не можна ставити знак рівності між автором та оповідачем, адже оповідач, навіть якщо він чимось нагадує автора, є вигаданою цим автором особою.

Автор ≠ Оповідач

ІВАН ЯКОВИЧ

Я – реальна особа, яка є автором оповідання «Грицева шкільна наука». Оповідач у цьому творі, який розповідає про Гриця, – це вигадана мною особа.

Нотатка. Більше про те, які бувають оповідачі, ти дізнаєшся пізніше.

*****

Вимовні (фонетичні) одиниці

Зміст висловлювання оформлюємо за допомогою **ВИМОВНИХ ОДИНИЦЬ** різної довжини.

Основною, найдовшою, вимовною одиницею є **фраза**. Здебільшого межі фрази збігаються з межами простого речення, але можуть бути й довші фрази. Між фразами у висловлюванні робимо паузу («раз-два»).

Наприклад: *Моя Батьківщина – Україна! (раз-два) Я її люблю. (раз-два)*

Фрази поділяємо на менші вимовні одиниці – **такти**. Такти розділяємо паузами, але меншими від фразових («раз»).

Наприклад: *Моя Батьківщина (раз) – Україна! (раз-два) Я (раз) її люблю. (раз-два)*

Такти утворюємо з менших вимовних одиниць – **слів**. Вимовлене слово має один наголос, який «склеює» слово в цілісність. Інколи кілька слів можуть «зливатися» у вимові в одне (хоча пишемо їх окремо). Тоді говорять про **фонетичне слово**. Наприклад, у школу вимовляємо як одне слово, хоча це два окремі слова – прийменник та іменник.

Слова поділяємо на менші вимовні одиниці – **склади**.

Звук є найменшою вимовною одиницею – будівельним матеріалом мовлення. Кожен звук у слові можна виокремити й повторити за мовцем.

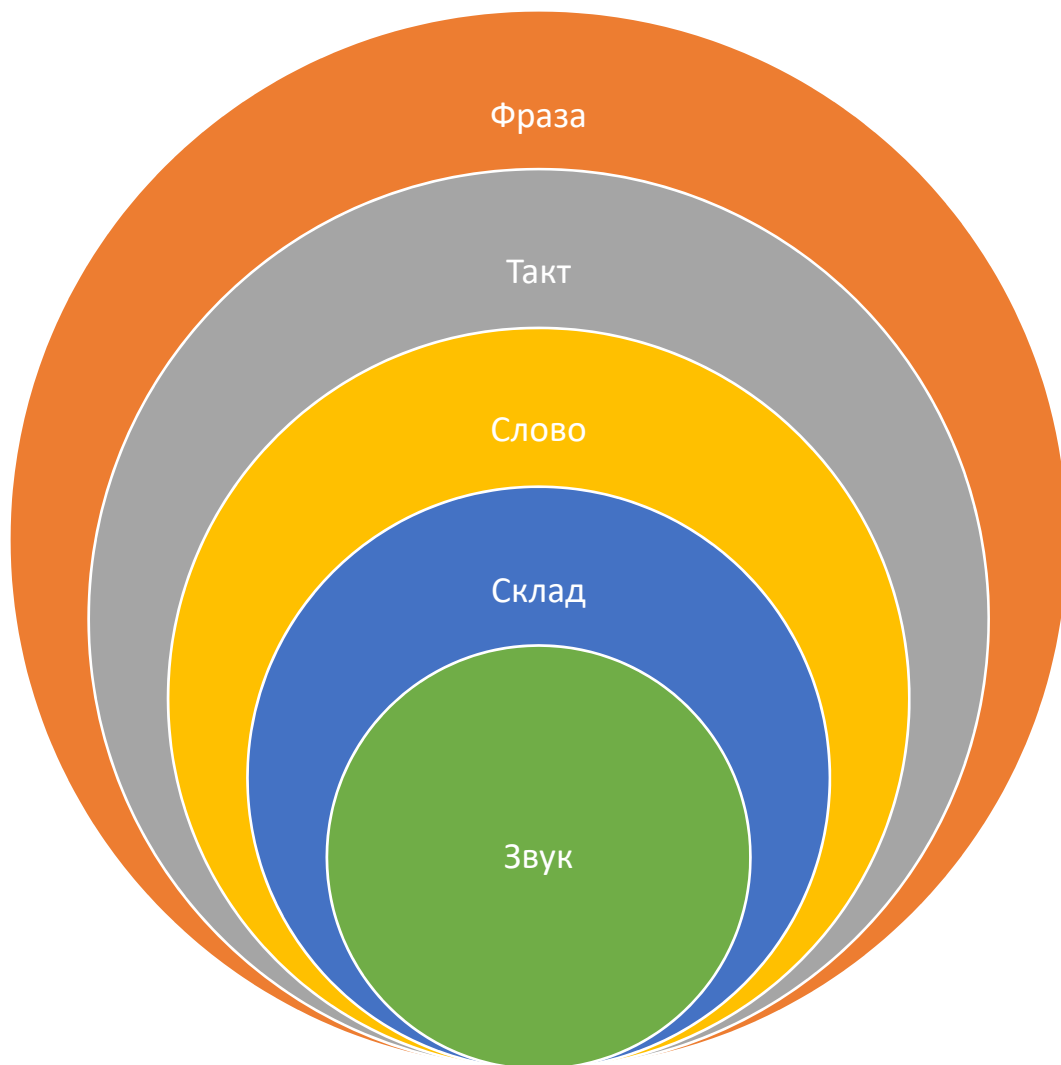
Увага! *Іменник звук у родовому відмінку однини може мати закінчення -а або закінчення -у залежно від значення, яке необхідно виразити:*

звука – вимовна одиниця;

звуку – фізичне явище; відчуття, процес.

Розділ науки про мову, який вивчає усне мовлення, називають **фонетикою**. Фразу, такт, слово, склад і звук визначаємо як **фонетичні одиниці мови**.

Схема. Вимовні (фонетичні) одиниці мови

Увага! Розуміння того, як вибудовується усне мовлення, допоможе тобі правильно **інтонувати** те, що ти говориш, наприклад, під час розмов або різноманітних виступів.

*****

Склад

Склад утворюємо одним поштовхом видихуваного повітря, тобто одним силовим зусиллям.

Мінімальний склад – це один **голосний звук**. Довші склади виникають, коли при голосному вимовляємо один або кілька **приголосних звуків**.

Голосний звук є **складотворчим**, тому в слові стільки складів, скільки в ньому голосних звуків. Наприклад, у словах *ау!* та *контракт* по два склади, хоча за довжиною (кількістю звуків) ці слова різні.

Увага! У деяких мовах є такі склади, які містять два або й три голосних звуки, бо ці звуки вимовляють одним силовим зусиллям. Такі голосні звуки називають **дифтонгами** (двозвуками) та **трифтонгами** (тризвуками). Вони характерні для багатьох мов, зокрема англійської мови. Наприклад, в англійському слові *house* (будинок) є дифтонг [ау], а в слові *fire* (вогонь) – трифтонг [аїє]. Для української мови дифтонги й трифтонги не характерні, крім деяких діалектів.

Склад, який містить лише голосний звук або закінчується на голосний звук, називають **відкритим**.

Натомість склад, що закінчується на приголосний звук, називають **закритим**.

Наприклад: у слові *ау* два відкриті склади, а в слові *контракт* – два закриті склади.

Підказка

Щоб легко поділити слово на склади, варто спробувати його «прокричати», мов уболівальники на стадіоні. Перевір!

А-у!!!

Кон-тракт!!!

*****

Словесний наголос

Словесний наголос – це виділення силою голосу певного голосного звука в слові. Для позначення наголошеного голосного звука використовують **знак наголосу (акут)** – **´**. Здебільшого слово має один основний наголос.

Деякі слова мають **подвійний наголос**.

Наприклад: *за́вжди* і *завжди́*, *ма́буть* і *мабу́ть*, *по́милка* і *помі́лка*, *про́стий* і *прості́й*, *та́кож* і *тако́ж*.

Слова службових частин мови (прийменники, сполучники, частки) у потоці мовлення переважно не наголошуємо. Їх вимовляємо разом зі словами самостійних частин мови, приєднуючи до попередніх або наступних: *зі шкóли*, *на уро́ках*. Такі слова, як ти вже знаєш з попереднього викладу, називають **фонетичними словами**.

В українській мові словесний наголос є:

- **рухомий**, тобто може переміщуватися з одного складу на інший в разі зміни слова (**наприклад:** *кві́тка* – *квіткí*);
- **вільний**, тобто наголошеними в різних словах можуть бути різні за порядком склади (**наприклад:** *о́зеро*, *небе́сний*, *милува́тися*).

В окремих випадках за допомогою наголосу **можна розрізнити:**

- ✓ лексичні значення слів (**наприклад:** *за́мок* – *замо́к*);
- ✓ граматичні значення форм того самого слова (**наприклад:** *кни́жки* (родовий відмінок однини) – *книжкí* (називний відмінок множини));
- ✓ граматичні значення форм слів різних частин мови (**наприклад:** *бра́ти* (дієслово) – *брати́* (іменник)).

Увага! На письмі знак наголосу в українській мові не ставимо. Однак у тому разі, коли ми припускаємо, що в адресата можуть виникнути проблеми з правильним розумінням написаного, ставимо.

Порівняй: *Я не взяв кни́жки* (тобто однієї). *Я не взяв книжкí* (тобто жодної книжки не взяв).

Нотатка. Крім словесного наголосу, є також **фразовий наголос**, **логічний наголос**. Про них ти дізнаєшся пізніше.

*****

Транскрипція

Для запису усного мовлення з метою найточнішої передачі особливостей вимови використовують **транскрипцію** (латинське *transcriptio* — переписування).

Під час **транскрибування** використовують таке:

- квадратні дужки для позначення початку й кінця транскрипції:
[...];
- малі букви алфавіту, крім **я, ю, є, ї, щ, ь**, для позначення звуків:
[йа шче не добре знайу фонетику];
- знак **ˈ** для позначення наголосу (ставимо над наголошеним голосним звуком):
[кні́га];
- маленькі букви вгорі біля інших букв для позначення наближення одного звука до іншого:
[фоне^итіст], [зи^ема́], [го^улубка];
- знак **˘** для позначення м'якої вимови приголосного звука (ставимо справа біля букви на позначення цього звука):
[л'і[˘]з'];
- знак апострофа (**'**) для позначення напівм'якої вимови приголосного звука (ставимо справа біля букви на позначення цього звука):
[в'і[']з];
- знак дужки **⤴** над поєднаннями **дж** і **дз** для позначення того, що це не окремі звуки [д] і [ж] чи [д] та [з], а своєрідні злиті звуки:
[дж], [дз];
- знак двокрапки (**˙**) для позначення довгої вимови приголосного звука:
[в'ід:áти];
- знак скісної риски (**/**) для позначення короткої паузи та подвійної скісної риски (**//**) для позначення довгої паузи:
[транскрибува́ти / прóсто].

Нотатка. Використовувати ці та деякі інші **транскрипційні позначки** ти навчишся поступово.

*****

Звук мови

Звук мови – найменша вимовна одиниця. Далі його поділити не можна, тобто звуки є неподільними одиницями.

Адресант (мовець) **вимовляє** звуки, а адресат (слухач) – їх **чує**.

Звуки поділяють на:

- **голосні** (утворюємо тільки за допомогою голосу);
- **приголосні** (утворюємо з голосу й шуму або тільки із шуму).

Нотатка. У цьому місяці ми зосередимо увагу на голосних звуках. Про приголосні звуки більше дізнаєшся пізніше. Крім того, надалі ми з'ясуємо, чим відрізняються звуки мови й звуки мовлення.

*****

Голосні звуки та їх вимова під наголосом і без нього

У нашій мові під наголосом **шість голосних звуків**:

[a], [o], [y], [и], [і], [e].

Для передавання цих звуків на письмі використовують **десять літер**:

а, о, у, и, і, е, я, ю, є, ї.

Голосний звук буває **наголошений** (якщо його вимовляємо сильніше, ніж інші голосні звуки у слові) і **ненаголошений**.

Усі **наголошені** голосні звуки вимовляємо **чітко**.

Ненаголошені звуки [a], [y] та [і] вимовляють так само чітко, як і наголошені [á], [ý] та [í].

Наприклад: [ра́ма], [ру́ху], [тí'н'і].

Ненаголошений звук [o] у вимові можемо наближати до звука [y] (в транскрипції позначаємо [oʏ]). Це трапляється тоді, коли наступним є склад з наголошеним звуком [ý] або з наголошеним звуком [í].

Наприклад: [гоʏлúбка], [моʏту́зка], [соʏбі́], [коʏліно́].

Ненаголошені звуки [е] та [и] вимовляємо з наближенням одне до одного (у транскрипції позначаємо так: [e^и], [и^е]).

Наприклад: [пе^ичэра], [жи^етлó].

Наближення деяких голосних звуків одне до одного полегшує вимову (так ми економимо зусилля), однак ускладнює процес письма, адже різниця у вимові ненаголошених голосних звуків (наприклад, [e^и] та [и^е]) майже не помітна. Тому позначення цих звуків на письмі є **орфограмою**. Для правильного написання слів із цими звуками потрібно користуватися певними правилами.

Правопис слів з ненаголошеними голосними звуками [e^и], [и^е], [o^у] у коренях слів

Написання слів з ненаголошеними звуками [e^и], [и^е], [o^у] у коренях слів **перевіряємо за правилом наголошеного звука**. Для цього треба **змінити форму** слова або **дібрати спільнокореневе** слово так, щоб сумнівний голосний став наголошеним.

Наприклад: *розщедри́тися – щéдрий, помирі́тися – мир, розу́мний – рóзум.*

Якщо не можна перевірити написання слова за допомогою правила наголошеного звука, застосовуємо такі правила:

Пишемо е	Пишемо и	Пишемо о
у буквосполуках -ере-, -еле-: <i>ожеледь, черепаха</i>	у буквосполуках -ри-, -ли-: <i>блищати, криниця</i>	у буквосполуках -оро-, -оло-: <i>морозець, половина</i>
якщо е при зміні випадає або чергується з і: <i>лебедя – лебідь, хлопець – хлопця</i>		

Увага!

Пишемо з **о**: *гончар, корявий, погано, лопата, товар, монастир, богатир (силач), борсук, отаман.*

Пишемо з **у**: *яблуко, яблуня, парубок, будяк, мрамур, ворушити, пурхати.*

У деяких словах (здебільшого іншомовних) написання літер на позначення ненаголошених голосних у коренях не можна перевірити: *презентація, президент, кишенья, директор, пиріг, лимон* тощо. У таких випадках треба звертатися до **орфографічного словника**.

Нотатка. Правила про перевірку ненаголошених голосних [e^u] та [u^e] в інших частинах слова ти вивчиш на наступних тижнях.

*****

Гіпотеза й факт

Гіпотеза (або **з'ясування**) – припущення, достовірність якого потребує перевірки за допомогою проведення експериментів, наведення фактів тощо.

Факт (від латинського *factum* – зроблене) – дійсна, не вигадана подія, яка у певний спосіб зафіксована й правдивість якої може бути перевірена чи не піддається сумніву.

*****

Алфавіт

Звуки на письмі передаємо за допомогою **букв**.

Буква – знак, який слугує для позначення на письмі звука.

Увага! У нашій мові слово *буква* має синонім – *літера*. Ці слова можна вживати як взаємозамінні.

Слово *буква* походить з давньоруського *буки*, а те – з праслов'янського **buku* («бук», «літера»). Останнє має германське походження (**bōkō*) і пов'язується з готським *bōka* («літера»), *bōkōs* («книжка», «письмо», «грамота»), давньоверхньонімецьким *buoh*, давньонижньонімецьким *bōk*, давньоісландським *bók*, німецьким *Buch* та англійським *book* (усі означають «книжка»).

Слово *літера* походить через посередництво польського *litera* від латинського *littera*, *lītera*. До латинської мови це слово потрапило з етруської, де, своєю чергою, є похідним від давньогрецького *δῖφθέρᾱ*, яке мало кілька значень: «книжка», «шкіра», «акт», «грамота».

Букви, які ми використовуємо в українській мові, називають **кириличним письмом**, або **кирилицею**. Це назва за ім'ям Кирила – одного з братів (**Кирило і Мефодій**), які створили це письмо на основі грецького. Кирилицею користуються чимало слов'янських народів. Поряд з кирилицею поширеною системою письма в багатьох мовах є **латиниця**, або **латинка**. В основі цього письма лежить латинська графіка, якою послуговувалися в Давньому Римі.

Букви бувають:

за величиною – ВЕЛИКІ та малі;

за способом відображення – друковані й *писані*.

Мистецтво красивого, розбірливого, досконалого письма букв називають **каліграфією** (грецьке *κάλλος* «гарне» + *γράφή* «письмо»). Своєю чергою, каліграфія в друкованих текстах виявляється через **шриффт** (німецьке *Schrift*, від *schreiben* – писати) – графічний малюнок накреслень літер і знаків, які становлять єдину стилістичну та композиційну систему, набір символів визначеного розміру (**кегля**) і малюнка. Комплект однакових за рисунком, але різних за накресленням і кеглем шрифтів називається **гарнітурою**. Наприклад, текст, який ти зараз читаєш, представлений у гарнітурі Arial, а оцей, який бачиш зараз, – у гарнітурі Times New Roman. Більше про шрифти, їх красу й функції можеш почитати тут: <https://ukrfonts.com/index.php?v=19>.

Усталену сукупність букв мови, упорядкованих у певний спосіб, називають **алфавіт**. Іншими, менш уживаними, назвами є **абетка** та **азбука**.

Увага! Слова *алфавіт*, *абетка* й *азбука* є синонімами, але основним, найуживанішим є слово *алфавіт*.

Абетка – власне українська назва азбуки, створена за вимовою перших двох літер алфавіту (*а*, *б*).

Азбука – слово походить від давньоруського *азъбуки*, запозиченого зі старослов'янської мови, де перші дві літери називали *аз* – «я» та *буки* – «буква».

Алфавіт – слово, за походженням фінікійське (алеф – «бик», бет – «дім»), змінене в старогрецькій мові як *альфа* та *бета* (перші літери грецької абетки, звідси староукраїнська назва абетки – *альфабет*), а в сучасному його звучанні – *алфавіт*.

Слово *алфавіт* має два правильні наголоси: **алфаві́т** та **алфа́віт**. У родовому відмінку воно має закінчення **-у**: *Я не знаю грецького алфа́віту*.

Український алфавіт

Буква	Назва	Буква	Назва	Буква	Назва	Буква	Назва
А а	а	З з	зе	О о	о	Ч ч	че
Б б	бе	И и	и	П п	пе	Ш ш	ша
В в	ве	І і	і	Р р	ер	Щ щ	ща
Г г	ге	Ї ї	ї	С с	ес	Ь ь	м'який знак
Ґ ґ	ґе	Й й	йот	Т т	те		
Д д	де	К к	ка	У у	у	Ю ю	ю
Е е	е	Л л	ел	Ф ф	еф	Я я	я
Є є	є	М м	ем	Х х	ха		
Ж ж	же	Н н	ен	Ц ц	це		

В українському алфавіті **33 букви**, за допомогою яких на письмі ми позначаємо **38 звуків (6 голосних і 32 приголосні)**, а наприклад, в англійській абетці лише 26 букв, за допомогою яких позначають 44 звуки.

Як бачимо, ані український, ані англійський алфавіт – не ідеальні, бо **ідеальний алфавіт** – це такий, у якому стільки букв, скільки й звуків. На жаль, жодного такого алфавіту не існує ☺. Більше про український алфавіт дізнайся тут: <https://cutt.ly/GWjHAYq>.

*****

Есе як різновид письмового тексту-роздуму

Есе (від французького *essai* – спроба, проба, нарис) – прозовий твір **невеликого обсягу й вільної композиції**, у якому автор / авторка висловлює власні враження й міркування щодо якогось питання (теми) і свідомо не претендує на вичерпну відповідь із цього питання. Іншими словами, есе – це невеликий твір-роздум вільної будови.

Особливістю есе є те, що в ньому автор або авторка намагається запропонувати **оригінальне власне бачення обговорюваної теми**. Для цього доречно:

- створювати цікаві образи;
- робити порівняння;
- проводити аналогії;
- не боятися парадоксів;
- уживати крилаті вислови;
- наводити яскраві приклади;
- використовувати епітети та інші художні засоби;
- уживати зрозумілі слова, синоніми, антоніми;
- використовувати різноманітні речення (питальні, окличні);
- тощо.

Увага! Слово *есе* – невідмінюваний іменник середнього роду. Інколи в цьому ж значенні використовують іменник *есеї*. Особу, яка професійно пише есе, називають *есеїстом* / *есеїсткою*.

Тетяна Огаркова:

«Есей — мандрівка думки. Наукова робота схожа на подорож літаком, коли ми летимо в певну точку, куди нам потрібно. А есей — це подорож автівкою чи автобусом, це поступове просування, де процес переміщення набагато більш важить і займає часу».

*****

Типи мовлення

За змістом та особливостями будови виокремлюють три **типи мовлення** – опис, розповідь та роздум (міркування).

Опис

Опис – це такий тип мовлення, метою якого є всебічне зображення об'єкта (людини, предмета, явища тощо) в сукупності його індивідуальних властивостей і ознак. Описуючи об'єкт, адресант (автор) повинен створити такий текст, який би допоміг адресатові уявити цей об'єкт цілісно й виразно.

Головне питання:
ЯКИЙ ОБ'ЄКТ?

Виділяють такі **різновиди описів**:

- портрет (опис людини);
- опис-характеристика;
- опис стану людини;
- опис почуттів людини;
- пейзаж (опис природи або стану природи);
- опис стану природи;
- опис предмета;
- опис місця;
- інтер'єр (опис приміщення всередині);
- опис подій («подієвий»);
- опис процесу;
- опис експерименту.

Визначальною ознакою різних видів описів є те, що об'єкт зображення ніби не змінюється, існує поза часом. Водночас **специфіка конкретних описів** залежить від стилю мовлення (художній, науковий тощо), жанру тексту, намірів автора тощо.

Створюючи описи, часто **використовують** конкретні іменники, прикметники, числівники, дієслова теперішнього й минулого часу; своєрідні речення, де спочатку йде тема («дане», відоме), а потім – рема («нове») – ознаки, характеристики, властивості, які далі можуть уточнюватися залежно від ступеня необхідної деталізації.

У **структурі опису** можна виділити

- вступ**, де необхідно назвати об'єкт описування, та
- основну частину**, де потрібно послідовно надати інформацію про ознаки й характеристики цього об'єкта.

Розповідь

Розповідь – це такий тип мовлення, коли ми надаємо адресатові інформацію про перебіг якихось подій, явищ у послідовності їх змін у часі й просторі.

Різновидів розповідей є чимало, наприклад:

- за джерелом розповіді: на основі пережитого, спостережень, почутого, екскурсії;
- за стосунком до автора: про себе, про інших;
- за жанром: власне розповідь, повідомлення, відповідь, перелік, лист;
- за характером викладу: об'єктивні, нейтральні, емоційні;
- за стилем: художні, ділові, наукові, публіцистичні.

Визначальною ознакою розповіді є динамічність зображення, тобто зображення об'єкта з увагою до його змін у часі або просторі.

Основні **мовні особливості** виявляються в активному вживанні обставин часу (*спочатку, потім, пізніше, наприкінці*), місця (*тут – там, звідси – туди*), дієслів, які позначають рух, різні процеси тощо.

За **структурою** в розповіді виокремлюють такі складники:

- експозиція (де й коли відбуваються події);
- зав'язка (що трапилося на початку);
- розвиток подій (як далі розвивалися події);
- кульмінація (що було найцікавішим, найгострішим);
- розв'язка (чим усе закінчилося).

Роздум (або міркування)

Роздум – це такий тип мовлення, за якого адресант (автор) представляє своє унікальне бачення, розуміння певних явищ, подій. Основною метою автора є найчастіше переконати адресата у виправданості, істинності, доцільності, логічності своїх міркувань.

Різновидами роздумів є такі: власне роздум, міркування, есе (есеї), доведення, спростування, підтвердження, обґрунтування, висновки, узагальнення, пояснення.

Визначальною **ознакою роздуму** є аргументованість (доказовість), тобто орієнтованість на струнке доведення свого бачення певної теми. Для посилення переконливості роздумів наводять різні аргументи й контраргументи, факти, приклади тощо.

Головне питання:

**ЩО
відбувається?**

Головне питання:

ЩО Я ДУМАЮ?

ЧОМУ?

Мовні особливості: різноманітна лексика, зокрема синоніми, емоційно забарвлені чи нейтральні слова (залежно від типу роздуму), вставні слова й конструкції, які допомагають авторові забезпечувати порядок у тексті (*на мою думку, по-перше, по-друге, як кажуть, наприклад, отже, таким чином* тощо).

У **структурі роздуму** виокремлюють такі складники:

- теза (позиція, яку автор планує доводити, щодо якої планує міркувати);
- докази (аргументи) (міркування автора, які посилюють його тезу, увиразнюють її);
- приклади (ілюстрації з життя або з мистецтва, наприклад з художніх творів, які унаочнюють аргументи автора);
- висновки (узагальнення міркувань з метою переконатися, що початкова теза правильна й повністю доведена).

Іноколи роздум може бути неповної структури (без прикладів чи висновку), побудований навспак (спочатку йдуть приклади, потім аргументи, а вже в кінці – теза-висновок) тощо.